

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a soudců JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. a Mgr. Ondřeje Mrákoty v právní věci žalobkyně: **P. K.**, zast. Mgr. Jaroslavem Červenkou, advokátem se sídlem Chmelova 357/II, Hradec Králové, proti žalovanému: **Krajský úřad Královéhradeckého kraje**, se sídlem Pivovarské náměstí 1245, Hradec Králové, o kasáční stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. 9. 2013, č. j. 51 A 11/2012 - 31,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. 9. 2013, č. j. 51 A 11/2012 - 31, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím Krajského úřadu Královéhradeckého kraje ze dne 4. 7. 2012, č. j. 10929/DS/2012/SR, bylo zamítnuto odvolání žalobkyně a potvrzeno rozhodnutí Městského úřadu Jičín ze dne 18. 5. 2012, č. j. MuJc/2012/4425/DOP/Kaf, kterým byla žalobkyně uznána vinnou ze spáchání přestupku dle § 125c odst. 1 písm. f) bod 3. zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), v relevantním znění, za což byla žalobkyni uložena pokuta ve výši 3500 Kč, zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu jednoho měsíce, jakož i povinnost uhradit náklady řízení ve výši 1000 Kč.

Žalobkyně napadla rozhodnutí žalovaného žalobou u Krajského soudu v Hradci Králové, v níž mj. požádala o osvobození od povinnosti uhradit soudních poplatky, a to z toho důvodu, že je v dlouhodobé pracovní neschopnosti, a taktéž proto, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2012, č. j. MSPH 96 INS 15889/2011-A-25, byl zjištěn úpadek žalobkyně a na její majetek byl prohlášen konkurz.

Usnesením ze dne 16. 7. 2012, č. j. 51 A 11/2012 – 22, krajský soud vyzval žalobkyni, aby ve lhůtě tří týdnů od doručení tohoto usnesení zaslala vyplněný a potvrzený formulář o osobních,

majetkových a výdělkových poměrech, aby bylo možné rozhodnout o její žádosti o osvobození od soudních poplatků. Přitom ji upozornil, že pokud nebude této výzvě ve stanovené lhůtě vyhověno, bude její žádost zamítnuta. Jelikož žalobkyně na předmětnou výzvu nereagovala, krajský soud usnesením ze dne 27. 9. 2013, č. j. 51 A 11/2012 – 31, její žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl a zároveň ji vyzval k zaplacení soudního poplatku.

Žalobkyně (stěžovatelka) napadla usnesení krajského soudu ze dne 27. 9. 2013, č. j. 51 A 11/2012 – 31, kasační stížností opírající se o důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Zároveň požádala dle § 40 odst. 5 s. ř. s. o prominutí zmeškání lhůty k předložení vyplněného a podepsaného formuláře o osobních, majetkových a výdělkových poměrech a rovněž o osvobození od soudního poplatku pro řízení o kasační stížnosti.

Stěžovatelka v kasační stížnosti uvedla, že je v dlouhodobé pracovní neschopnosti (od 2. 1. 2012) a nemocenské dávky pobírala pouze do 15. 7. 2013, přičemž od té doby nemá v podstatě žádné příjmy. Na její majetek byl prohlášen konkurz a ona v současnosti čeká na rozhodnutí, zda jí bude přiznán invalidní důchod; také se v současnosti léčí u psychiatra a bere léky v souvislosti se svým špatným psychickým stavem. V tomto smyslu splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků dle § 36 odst. 3 s. ř. s. Uváděné údaje vyplývají z předloženého formuláře, stejně jako ze spisu Městského soudu v Praze, sp. zn. MSPH 96 INS 15889/2011, resp. z veřejně přístupných údajů v insolvenčním rejstříku. V této souvislosti stěžovatelka namítá přílišný formalismus napadeného usnesení krajského soudu, neboť vzhledem ke konkrétním okolnostem případu, včetně údajů obsažených ve veřejně přístupném insolvenčním rejstříku, má stěžovatelka za to, že nedodržení formálních požadavků na včasné doložení svých osobních, majetkových a výdělkových poměrů nemůže být nadřazováno zájmu na věcné správnosti rozhodnutí.

K žádosti o prominutí zmeškání lhůty, která jí byla stanovena usnesením krajského soudu ze dne 16. 7. 2012, č. j. 51 A 11/2012 – 22, stěžovatelka uvedla, že soudem zasláný formulář o osobních, majetkových a výdělkových poměrech obratem vyplnila a předala jej svému manželovi, aby jej podal ke krajskému soudu. Manžel však byl při dopravní nehodě koncem července roku 2012 zraněn (byl i v bezvědomí) a došlo tak k tomu, že předmětný formulář nebyl, i v důsledku hospitalizace manžela, soudu předán. Stěžovatelka přitom měla po celou dobu, tedy až do doručení napadeného usnesení, za to, že formulář byl soudu řádně doručen. Tyto skutečnosti považuje stěžovatelka za vážné a omluvitelné důvody ve smyslu § 40 odst. 5 s. ř. s. Stěžovatelka rovněž dodává, že vyplněný formulář o svých osobních, majetkových a výdělkových poměrech neprodleně po doručení napadeného usnesení krajského soudu tomuto soudu předložila.

Stěžovatelka konečně požádala zdejší soud o osvobození od soudních poplatků za řízení o kasační stížnosti. Poukázala opětovně na svůj špatný zdravotní stav, v podstatě úplnou absenci příjmů v současnosti a na to, že majetek, který vlastní, je součástí majetkové postaty ve smyslu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) a nemůže s ním jakkoli disponovat. Navíc nynější řízení nesouvisí s majetkovou podstatou, takže soudní poplatek nemůže uhradit ani insolvenční správce.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatelka

pokračování

byla účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a je zastoupena advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Nejvyšší správní soud přitom v souladu se svou judikaturou (srov. rozsudek ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37, www.nssoud.cz) netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, neboť s ohledem na povahu rozhodnutí, proti němuž kasační stížnost směřuje, by trvání na splnění dané povinnosti znamenalo pouze řetězení řešeného problému. Nejvyšší správní soud proto ani samostatně nerozhodoval o příslušném návrhu stěžovatelky na osvobození od soudních poplatků pro řízení o kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud se poté zabýval především stěžejními námitkami stěžovatelky vztahujícími se přímo k posouzení její žádosti o osvobození od soudních poplatků krajským soudem.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. (ve znění účinném v době rozhodování krajského soudu) účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Z citovaného ustanovení je zřejmé, že zákon především ukládá účastníku, aby o osvobození od soudních poplatků požádal a aby doložil (prokázal), že nemá dostatečné prostředky k tomu, aby příslušný poplatek uhradil. Požádá-li účastník o osvobození od soudních poplatků, postupuje se v soudní praxi obvykle tak, že je mu zaslán vzor 060 (Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech) s tím, aby byl ve stanovené lhůtě vyplněn a s případnými potřebnými potvrzeními soudu vrácen, aby bylo možno na jeho podkladě o žádosti rozhodnout.

Vyplnění a odeslání vzoru 060 není ovšem jediným možným způsobem, jak účastník může prokázat, že nemá dostatečné prostředky; jde toliko o zavedenou praxi, usnadňující administraci podaných žádostí. Účastník může nepochybně nedostatek prostředků pro vedení soudního řízení ve stanovené lhůtě prokázat i jinak, ale vždy tak, aby to poskytovalo úplný obraz o jeho majetkových a osobních poměrech.

Při zkoumání existence předpokladu nedostatku prostředků je potřebné zdůraznit, že účastníka zatěžuje jak břemeno tvrzení, tak i břemeno důkazní. Pokud chce tedy být ohledně své žádosti o osvobození od soudních poplatků úspěšný, musí jednak uvést, v čem spatřuje nedostatek prostředků, který, dle jeho názoru, vede k tomu, že nemůže soudní poplatek uhradit, jednak musí takové tvrzení řádně doložit. Právní úprava institutu individuálního osvobození od soudních poplatků neukládá soudu povinnost, aby sám za účastníka vyhledával další skutečnosti, které mají nedostatek prostředků k uhrazení soudního poplatku dokládat.

K otázce dokládání nedostatku prostředků žadatelem o osvobození od soudních poplatků se jednoznačně vyjádřila již judikatura zdejšího soudu, který se např. v rozsudku ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil tak, že „*povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.*“ Obdobně se z rozsudku zdejšího soudu ze dne 27. 7. 2007, č. j. 8 Ans 2/2007 – 51, www.nssoud.cz, podává, že „*nedoloží-li účastník řízení své, byť i tvrzené minimální, příjmy, je dán důvod pro zamítnutí jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku.*“

V projednávané věci stěžovatelka požádala krajský soud o osvobození od soudních poplatků, když uvedla, že je od ledna roku 2012 v pracovní neschopnosti pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, její jediný příjem představují nemocenské dávky ve výši cca 4400 Kč měsíčně, přičemž se svým majetkem nemůže disponovat, neboť ten je součástí majetkové podstaty ve smyslu insolvenčního zákona; soudní poplatek přitom nemůže uhradit ani insolvenční správce. Svá tvrzení přitom již v řízení o žalobě stěžovatelka dokládala kopií usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2012, č. j. MSPH 96 INS 15889/2011-A-25, jímž byl zjištěn úpadek stěžovatelky a na její majetek prohlášen konkurz, kopiemi poštovních poukázek od České správy sociálního zabezpečení, podle nichž jí byla v březnu 2012 vyplacena částka 5438 Kč, v dubnu 2012 částka 4296 Kč a v květnu a červnu 2012 částka 4400 Kč, a dále kopií poukazu k lékařskému vyšetření, přičemž odkazovala rovněž na doklad o pracovní neschopnosti předložený již dříve právním orgánům.

Krajský soud v návaznosti na předmětnou žádost stěžovatelku usnesením ze dne 16. 7. 2012, č. j. 51 A 11/2012 – 22, vyzval, aby ve lhůtě 3 týdnů ode dne doručení tohoto usnesení soudu zaslala vyplněný formulář o osobních, majetkových a výdělkových poměrech. Současně stěžovatelku poučil, že v případě nevyhovění této výzvě bude její žádost zamítnuta.

Jak již bylo uvedeno, stěžovatelka vyplněný formulář krajskému soudu nezaslala. Krajský soud následně usnesením napadeným nyní projednávanou kasační stížností žádost stěžovatelky zamítl.

Z odůvodnění dotčeného usnesení krajského soudu je zřejmé, že žádost stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků byla zamítnuta z toho důvodu, že stěžovatelka nevyplnila vzor 060 a soud tak dle svého názoru nemohl posoudit, zda jsou u ní předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. K tvrzením stěžovatelky ani k nim se vztahujícím dokladům se krajský soud nevyjádřil. Krajský soud byl přitom povinen posoudit, zda se jedná o důkazy, ze kterých by bylo možno dovozovat nedostatek prostředků stěžovatelky k placení soudních poplatků. V této souvislosti je třeba zopakovat, že vzor 060 představuje toliko jeden z možných prostředků sloužících ke zjištění, zda účastník má pro vedení soudního řízení dostatečné prostředky. Majetkové poměry účastníka řízení však mohou být zjištěny i z jeho podání, jímž o osvobození od soudních poplatků žádá, případně jímž reaguje na výzvu k prokázání majetkových poměrů (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2008, č. j. 4 Ads 90/2008 – 130, www.nssoud.cz).

Soud proto musí věcně posoudit vše, co mu žadatel předloží k prokázání svých osobních a majetkových poměrů. Přitom mu nic nebrání akceptovat i žadatelem předložená sdělení, potvrzení či prohlášení, vytvářejí-li dostatečný podklad k posouzení celkové osobní a majetkové situace žadatele. V nyní projednávané věci stěžovatelka předložila určité doklady, které se k její žádosti a k tvrzením o její nemajetnosti vztahovaly. Krajský soud se však s těmito stěžovatelkou uváděnými skutečnostmi a předloženými podklady nijak nevypořádal, proto je napadené usnesení nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

pokračování

K věci je možné dodat ještě následující:

Účinky rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkurzu na majetek úpadce vyplývají z insolvenčního zákona a krajský soud si tak mohl, při zohlednění obsahu uvedeného usnesení Městského soudu v Praze, vytvořit představu o možnostech, které má stěžovatelka při dispozici se svým majetkem spadajícím do majetkové postaty. Z předložených dokladů o částkách vyplácených stěžovatelce Českou správou sociálního zabezpečení bylo rovněž možné dovozovat její aktuální příjmové poměry. Přístup krajského soudu, který v projednávané věci lpěl na vyplnění formuláře a nevyhověl žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků s odůvodněním, že stěžovatelka adekvátně nereagovala na výzvu, je možno považovat, ve smyslu kasační námitky stěžovatelky, za nepřipustný formalismus.

V této souvislosti Nejvyšší správní soud odkazuje na své rozsudky ze dne 15. 6. 2011, č. j. 2 As 74/2010 – 89, a ze dne 15. 2. 2012, č. j. 1 Aps 2/2012 – 11, oba dostupné na www.nssoud.cz, v nichž dospěl ve skutkově a právně podobných věcech k obdobným závěrům.

Vzhledem k uvedenému Nejvyšší správní soud rovněž dodává, že již samostatně nerozhodoval o návrhu stěžovatelky na prominutí zmeškání lhůty ve smyslu § 40 odst. 5 s. ř. s.; nadto by byl k rozhodnutí o tomto návrhu příslušný krajský soud, který tuto lhůtu k předložení formuláře vzor 060 v řízení o žalobě stanovil.

Nejvyšší správní soud tedy shledal kasační stížnost důvodnou a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude Krajský soud v Hradci Králové vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne Krajský soud v Hradci Králové v konečném rozhodnutí v dané věci (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 17. ledna 2014

JUDr. Jakub Camrda, Ph.D.
předseda senátu